Jolsvai András

# *Szoba kiadó*

**29.**

Rozi később sokat töprengett azon, vajon hogy viselte volna az Ékezetből való kiűzetését, ha nincs az a szerelem, mely akkoriban egész lelkét betöltötte. És persze sohasem tudott rá válaszolni.

Akárhogy is, ez az állapot kapóra jött neki, hogy egy kis időt nyerjen. Elmagyarázta Gegének, hogy ebben a bizonytalan helyzetben lehetetlenség belevágni egy új, közös életbe: neki egy fillér bevétele sincs, és a férfi is csak egy cérnaszálon lóg a kiadóban: egy cérnaszálon, melyről mindenki tudja, hogy inkább előbb, mint utóbb el fog szakadni.

Gege duzzogott egy kicsit, de aztán engedett. Igaz, kicsikart az asszonyból egy ígéretet, hogy amint rendeződnek a dolgok, ha mindkettejüknek lesz perspektivikus állása, fölborítja a jelenlegi status quo-t, és nekiláthatnak végre közös életüknek, de határidő, szerencsére, nem lett kitűzve. Maradtak a jelenlegi állapotoknál, naponta hosszú telefonok és rövid találkák, cukrászdákban, mellékutcákon, és hetente egyszer-kétszer szerelmetes ölelkezések az Akácfa utcában. Rozi nem bánta volna, ha ez az állapot a lehető legtovább tartana, de Gege folyton érzékeltette, hogy ő csak átmenetinek tudja elfogadni.

Persze, mindettől függetlenül, Rozi azért igyekezett, hogy minél előbb munkát találjon. Felhívott egy-két kiadót, kereste szakmai ismerőseit, de hamar belátta, hogy ez reménytelen. A Szépirodalmi éppúgy haldoklott, mint az Ékezet, rövidesen el is tűnik majd a változás hullámsírjában, az Európát a munkatársak ügyes manőverezéssel maguknak privatizálták, és eszük ágában sem volt fölvenni senkit, a Kossuthot a pártharcok vihara tépázta, a gomba módra szaporodó apró kiadók pedig nem tartottak igényt kvalifikált szerkesztőkre. Rozi hamar megértette, hogy ez a kapu jó időre bezárul előtte, és mostantól úgy lesz megint, mint gyerekkorában volt – az olvasás öröme is átkerül a másik, virtuális valóságba

Jó, de mihez kezdjen akkor. Mi legyen, ha nagy lesz. A férje ugyan nem szólt bele, merre induljon, nem korlátozta semmiben, és nem is siettette – az ő fizetéséből, ha nem is fényesen, de fénytelenül meg tudtak volna élni jó darabig –, de azért érzékeltette, hogy morálisan helyteleníti az ingyenélést. Bélában erős volt ez a vonal, mindenre megvolt a maga erkölcsi ítélete, és egy kissé doktrinér módon szemlélte a világot, ahogy ez a műszaki embereknél nem ritka. Ez helyes, ez helytelen, erről meg majd az

ellenőrzésnél derül ki, milyen. Helyes például, ha az ember szereti a családját, de nem helyes, ha ezt túlzottan kimutatja. Helyes, ha az embernek vannak világnézeti vezérlő elvei, de nem helyes, ha azokat az éppen aktuális szélirányok szerint váltogatja. Varga László Béla világéletében baloldali embernek tartotta magát, annak idején a pártba is belépett, de nem azért, hogy megolajozza a karrierjét, hanem azért, mert így látta helyesnek. Mindazonáltal e tette mégiscsak megolajozta a karrierjét, rögtön benn maradhatott az egyetemen, de a következő évtizedben megmutatta, hogy enélkül is megérdemelte volna a kinevezését. És amikor változott a szélirány, és tegnapi élkáderek hirtelen felfedezték mély vallásos gyökereiket, sőt, az is feltűnt nekik, hogy felmenőik mennyit, de mennyit szenvedtek a kommenista rémuralom idején, és innen már csak egy lépés volt, hogy emlékeztessék a tágabb közösséget, mi mindent tettek ők, személy szerint, e bűnös rendszer lebontásért, egyszóval amikor hirtelen nagy lett a tülekedés a damaszkuszi úton, Béla (kinek pedig tényleg lett volna oka a köpönyegforgatásra, kisvárosi katolikus polgári családból származott, testvérei hamar fel is figyeltek a családi múlt és a társadalmi jövő gyümölcsöző összefüggéseire) konokul kitartott elavulófélben lévő eszméi mellett, és a tavaszon az emeszpére szavazott. Rozit sosem foglalkoztatták az efféle társadalmi kérdések, de azért több-kevésbé ugyanúgy látta a világot korábban, mint a férje. (Hogy az eszme helyes, de a megvalósításba bizony becsúsztak hibák, elvtársak.) Korábbi énjével folytatott szabadságharcának része volt az is, hogy tudatosan távolodott a Béla világától, de az sem akarta, hogy úgy tűnjék, még ebben is a Gege határozza meg mostantól a gondolkodását. Tudta persze, hogy a szerelmese a szocdemekre szavaz, ahogy azt is, hogy a férje meg a kommunistákra. Így aztán Rozi rövid gondolkodás után a liberálisokat választotta – mint ahogy barátai, kollegái többsége is. Igaz, ők a váratlan szabadságba szerettek bele, nem a Szabó Gegébe.

Addig tehát igen hamar eljutott a Rozi, hogy eddigi életének búcsút kell mondania. Hogy szakmailag is új életet kell kezdenie most, a harmincas évei végén. Jó, de mi jöhet szóba? Lehetne segédkönyvtáros, mondjuk, ha akadna valahol a városban egy segédkönyvtár, vagy taníthatna valami iskolában, de ez, olasz– magyar szakos bölcsészként, tanári diploma és gyakorlat nélkül, nem volt olyan egyszerű. Nyithatna magánóvodát – a telepen egyre többen vágtak bele az otthon rekedt anyukák közül, leválasztva a nappali felét és angol nyelvű képzést ígérve a szülőknek –, de azt meg a Gege úgy értelmezné, hogy nem akar mozdulni. (Igaza lenne, ha kiépítene egy kuncsaftkört a környékbeli szülőkből, nem léphetne ki csak úgy a történetből egyik pillanatról a másikra.) Elmehetne eladónak egy videotékába, kár, hogy ezekben a kínálat kilencven százaléka szex-

kazetta, és ehhez idomul a vevőkör is, meg a hangulat – az ember lánya naponta több, nehezen visszautasítható ajánlatot kap, aminek aztán se a Béla, se a Gege nem örülne felhőtlenül. Lehetne virágkötő vagy bedolgozó varrónő akár. Ez nem is olyan rossz ötlet, gondolta, amikor idáig jutott gondolatban, varrni szeret is, tud is, a varrógépét könnyűszerrel a hóna alá csaphatja, ha úgy alakul az élet, miért ne próbálná meg? Egy szép, szerdai napon bekopogott hát egy jó nevű belvárosi szalonba, és felajánlotta szolgálatait. A tulajdonos – egy platinaszőke hetvenes dáma, aki annyit fiatalított külalakján, hogy a törekvés erősen megbosszulta magát – kicsit húzta a száját, de aztán megbízta egy próbavarrással. Rozi három napig Chanel-kosztümöket varrt szakmányba, a háta kilyukadt, a szeméből folyt a könny, és végül annyit keresett vele, hogy egy ebéd nem jött volna ki belőle a Vígmatrózban.

Elkezdte olvasni az Express újságot. Sajnos az Állást keres rovat nyolcszor annyi helyet foglalt el benne, mint az Állást kínál. Biztonsági őr, rúdtáncos, ezek vezették a népszerűségi listákat, és Rozi, ha a szívére tette a kezét, be kellett vallania önmagának, hogy ezek közül egyikben sem lát perspektívát önmaga számára. Ha valami olyasmi tűnt föl az apróbetűs sorok között, ami, legalább elvileg, szóba jöhetett volna – úszómester, társalkodónő, gondnokhelyettes – mire föltárcsázta a megadott számot, a vonal végén széttárták a kezeket, már betöltötték. Rozi nem értette, hogy lehet ez, aztán egy társaságban elmagyarázták neki, hogy a következő napi hirdetési újságot minden éjjel háromkor kirakják az Expressz Blaha Lujza téri központja kivilágított kirakatába. Az igazán elszánt munkakeresők már ott toporognak, és mindenkit megelőzve telefonálnak már hajnalok hajnalán. Ha ezen múlik, gondolta Rozi, legyen így, de aztán elképzelte, hogy kettőkor csöndben kimászik a férje mellől, és kapkodva öltözködni kezd a sötétben. Béla felébred, és a maga kesernyés hangján megszólal.

– Hová lesz az éjszakai távozás, ha szabad kérdeznem?

– Hirdetéseket böngészni!

– Újabban így hívják? Na, ezt még nem ismertem. – És dühösen fejére húzza a párnát.

Ez most nem hiányozna, gondolta Rozi, otthon úgyis egyre sűrűbb a levegő, a férje, úgy fest, sok mindent tud és majdnem mindent sejt, nem kellene tovább feszítenie a húrt. Majdcsak lesz valahogy.

**30.**

Szolláth Misu a második emeleti folyosófordulóban állt, a falnak támaszkodva, és kis híja volt, hogy sírva nem fakadt. Szerencsére ezen a péntek délutáni órán már elég néptelen a folyosó, egyébként is borús,

felhős idő volt, a Duna-parti egyetem épületét jótékony homályba burkolta az időjárás, és a bölcsészkari folyosók sosem arról voltak híresek, hogy túlvilágították volna őket. Így aztán egyetlen tanúja sem akadt, hogy Misu ilyen szokatlanul elérzékenyült egy apró, fekete tábla láttán. A tábla egy kopott, vajszín ajtóra volt felszerelve, több hasonló tábla mellé, és arany betűkkel ez állt rajta: Szolláth Mihály adjunktus. Misu nézte, csak nézte, és valami szokatlan melegség költözött a szívébe.

Szolláth Misu világéletében arra vágyott, hogy ezen az egyetemen taníthasson. Hogy ide tartozzon. Nem, ez így nem pontos, hiszen ő, mióta csak a hetvenes évek közepén belépett ezek közé a falak közé hallgatóként, pontosan tudta, hogy ez az ő helye. Hogy ide tartozik. Soha sehol nem érezte még ilyen jól magát a világban, mint itt, a Pesti Barnabás utca és a Szabadsajtó út közötti egykori piarista rendházban. Mindent szeretett benne, a tekintélyes nagyelőadókat, az apró szemináriumi termeket, a professzori szobákat, a könyvtárakat, a büféket, még az ódonat tornatermet is, pedig korábbi életét minden iskolájában főleg felmentettként töltötte. Szolláth Misu már elsőévesként az igazi otthonának érezte az egyetemet, itt lógott reggeltől estig, legfeljebb a környékre dugta ki az orrát, az Egyetemi Könyvtárba a Felszab térre vagy az Izsáki Borozóba, melyet egyetem szerte Izsáki Tanszéknek neveztek. (Szolláth Misu nem ivott bort, sőt, semmilyen alkoholt nem fogyasztott, de hamar megtanulta, hogy Párkányi tanár urat, a magyar középkor legjobb ismerőjét, tíz óra után jobbára ott találja.) Szolláth Misu, attól kezdve, hogy belépett az egyetem kapuján, arra vágyott, hogy sohase kelljen kilépnie rajta többé. Azt szerette volna, hogy amikor megkapja a diplomáját, bennmaradhat a tanszéken demonstrátorként, aztán egy év múlva tanársegéd lesz belőle, harminc éves korára adjunktus, negyvenre docens, ötvenre egyetemi tanár. Szolláth Misut egyáltalán nem érdekelték a címek és rangok, nem érdekelte a karrier, sőt (legalább, amíg az anyja élt) a fizetés sem érdekelte, egyszerűen csak ehhez a céhhez, ehhez a helyhez akart tartozni, beletagozódni az egyetem életébe, és mindehhez a folyamatos tudományos teljesítmény éppúgy hozzátartozott, mint a mesterség grádicsainak végigjárása. Ezzel nem is volt semmi baj, Misu már első év végén díjat nyert az egyik szemináriumi dolgozatával, negyedévesen fölvették az Irodalomtörténeti Társaságba, és szakma szerte úgy emlegették, mint a közeljövő egyik legígéretesebb középkorászát. Wéber professzor úr (pedig ő reformkoros volt) harmadév után az egész csoport füle hallatára kijelentette, Szolláth kollegának pedig az egyetemen a helye. Ezt a Misu – mint később kiderült, indokolatlanul – úgy értelmezte, hogy neki nem is kell semmi mást csinálnia, csak továbbra is kitűnni a többiek közül. Így aztán ötöd-

évesként is szorgalmasan kutatott tovább, könyvtárakban és levéltárakban töltötte az idejét, és nem is pályázott meg egyetlen állást sem, melyek tavasztól ott virítottak a félemeleti hirdetőtáblán, a dékáni hivatal mellett. Majd úgyis szólnak, gondolta, ha itt lesz az ideje. Aztán csodálkozott erősen, amikor kiderült, hogy bizony nem ő került be egyik tanszékre sem. Nem értette a dolgot, de persze nem ez volt az egyetlen dolog, amit a Szolláth Misu nem értett. Fogalma sem volt például arról, hogy az egyetemi oktatói léthez nem csupán a tudás, a rátermettség, az elhivatottság szükséges, hanem mindenféle más szempontok is szerepet játszanak. Császár professzor például az ultijáték szabályai szerint választotta ki jelöltjeit, egy népies, egy urbánus, egy zsidó, egy keresztény, így. Korpándinál a lelkesen vállalt baloldaliság volt a legfontosabb, lángpallosként használt folyóiratához keresett első sorban verőembereket. Tornai professzor pedig, aki hajdan Radnóti Miklós barátságával dicsekedhetett (és dicsekedett is) a reneszánsz szépség iránti rajongását személyi politikánál is szemmel tartotta: minden női hallgató tudta, hogy szoknyájának rövidsége egyenes arányban lesz tudományos pályájának hosszúságával.

Mindezekről Misunak fogalma sem volt. Ahogy azt se tudta, hogy Párkányi tanár urat, akit valaha tehetséges parasztfiúként emelt föl (talán túlságosan magasra) a rendszer, igazából már csak a rizlingszilváni érdekli, és miközben hűséges tanítványával elvégezteti azt a munkát, amit neki kellene elvégeznie, egyetlen lépést sem tesz Misu érdekében. (Igaz, ha tenne, se volna nagyon foganatja.) Így történt, hogy Misu az egyetem után állás nélkül maradt. Ő maga nem is akarta fölfogni ezt a helyzetet, vagy ha igen, csakis ideiglenesnek tekintette, amit az élet rövidesen korrigál majd. A maga részéről minden pillanatban készen állt, hogy ha eljön a perc, visszatérhessen a Paradicsomba, ahonnan érthetetlen módon kiűzetett. (Igaz, evett a tudás fájáról, de hát egy egyetemen mégiscsak ez a cél.) Folyamatosan kutatott tovább, cikkeket publikált, és megfelelő időben beadta kandidátusi értekezését, mellyel el is nyerte a fokozatot, Részt vett – külsősként – különféle bizottságok, kutatócsoportok, tématervezők munkájában, és csak várt, várt, várt a hívó szóra, mindeddig hiába. (Minthogy ebben az időben Magyarországon nem létezett munkanélküliség csak munkakerülés, melyet a törvény szigorúan büntetett, Lenke néni nemcsak eltartotta a fiát, amíg élt, de azt is elintézte egy barátnője révén, hogy Misu személyi igazolványába bekerüljön, az ő munkáltatója a Magyar Művészeti Alap. A foglalkozás rovatba pedig ez a szó került: tag, ami még az igazoltató közegeket is mosolyra fakasztotta néhanapján.)

Tíz év telt el így. És most, tíz év után Misu ott áll a második emeleti folyosó fordulóján, és nézi a táblát, amelyen az ő neve szerepel, aztán előveszi a kulcsot, belép a kis tanári szobába, melyen két társával osztozik, leül Szántai megüresedett íróasztalához, kihúzogatja a fiókokat, aztán a táskájából (bőrtarisznya, voltaképpen, s ez komoly haladás a szimat-szatyorhoz képest, amit korábban hordott) tollakat, radírokat, ceruzákat vesz elő, majd egy nyitott tolltartót is, és az eszközöket szépen elrendezi maga körül. Néhány kézikönyv, szótár is előkerül, aztán egy kockás notesz, végül édesanyja fiatalkori fényképe. Aztán, hogy mindent gondosan elrendezett, Szolláth Misu odasétál a szoba hatalmas ablakához. Az ablakból a híd első pilonja látszik, olyan közelről, mintha bekérezkedne a szobába. A másik irányból meg a Kossuth Lajos utca torkolata a Klotild palotával, a Belvárosi Kávéházzal, a Röltex-szel és az Ibusszal. Misu hosszan bámul ki az ablakon, nézi az araszoló kocsifolyamot, a Ladákat, Skodákat, Trabantokat, Wartburgokat, melyek között feltűnik már néhány Opel Astra is, nézi a gondokba merült járókelőket, a hátizsákos turistákat, gyerekkocsit toló kismamákat, cekkeres öregasszonyokat, labdát terelgető kissrácokat, és lassan kigördül egy könnycsepp a szeméből.

Megérkezett.